

POSTANOWIENIE

11 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

na posiedzeniu niejawnym 11 października 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa I. B.
przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Rejonowego w Wałbrzychu
o zapłatę,
na skutek skargi o wznowienie postępowania I. B.
na postanowienia Sądu Najwyższego - Izba Cywilna
z 15 marca 2023 r., I CSK 6274/22,

1) odrzuca wniosek,

2) nie obciąża powoda kosztami postępowania.

[M. O.]

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 15 marca 2023 r. Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa I.B. przeciwko Skarbowi Państwa – Prezesowi Sądu Rejonowego w Wałbrzychu o zapłatę odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej powoda wniesionej od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 7 lutego 2022 r., I ACa 1705/21 (pkt 1), odstąpił od obciążania powoda kosztami postępowania kasacyjnego (pkt 2), przyznał radcy prawnemu E. K. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu kwotę 2700 zł, w tym należny podatek VAT, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym (pkt 3).

Strona powodowa w dniu 28 września 2023 r. (data stempla pocztowego) złożyła, na podstawie art. 190 ust. 4 Konstytucji RP w zw. z art. 401¹ k.p.c., skargę o wznowienie postępowania zakończonego wskazanym wyżej postanowieniem SN z 15 marca 2023 r., przy czym strona skarżąca wniosła o wznowienie postępowania wyłącznie w zakresie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu, domagając się uzupełnienia zasądzonego wynagrodzenia o kwotę 3942 zł. W uzasadnieniu skargi przywołano m.in. wyroki TK: z 19 kwietnia 2023 r., SK 85/22 oraz z 20 kwietnia 2023 r., SK 53/22.

W odpowiedzi na skargę pozwany Skarb Państwa, zastępowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej, wniósł o odrzucenie skargi, ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego Skarbu Państwa kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej RP według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o wznowienie postępowania wniesiona przez stronę powodową podlegała odrzuceniu.

Przed przedstawieniem argumentów, które legły u podstaw takiego rozstrzygnięcia, Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności wskazuje, że w orzecznictwie SN dopuszczono możliwość zmiany postanowień rozstrzygających o kosztach pomocy prawnej udzielonej stronie z urzędu, zawartych w postanowieniu o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, w związku z wydaniem przez Trybunał Konstytucyjny wyroków stwierdzających niekonstytucyjność określonych przepisów dotyczących ustalania wysokości kosztów tej pomocy prawnej. Jako podstawę zmiany takiego postanowienia przyjmuje się art. 416¹ k.p.c. Mimo że z brzmienia tego przepisu wynika, że znajdzie on zastosowanie tylko w przypadku, gdy sprawa została zakończona prawomocnym wyrokiem (postanowienie o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie należy tymczasem do orzeczeń o charakterze merytorycznym), to zastosowanie art. 416¹ k.p.c. *per analogiam* uzasadnione jest tym, że w przeciwnym razie pełnomocnik z urzędu byłby pozbawiony skutecznego środka dochodzenia wyższego wynagrodzenia, mimo że przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości, na

podstawie których przyznane mu zostało wynagrodzenie za świadczenie pomocy prawnej z urzędu, zostały uznane za niekonstytucyjne (postanowienie SN z 21 sierpnia 2024 r., I CSK 1945/24).

W orzecznictwie SN dostrzeżono również, że w art. 416¹ jest mowa wyłącznie o uchyleniu postanowienia. Jednak z uwagi na treść art. 403 § 4 k.p.c., który stanowi o postanowieniach uchylonych lub zmienionych zgodnie z art. 416¹ k.p.c., przyjmuje się, że na podstawie tego ostatniego przepisu dopuszczalne są zarówno uchylenie postanowienia jak i jego zmiana (postanowienie SN 14 maja 2024 r., III PSK 51/23). Także w doktrynie przyjmuje się, mając na uwadze właśnie brzmienie art. 403 § 4 k.p.c., że w art. 416¹ k.p.c. doszło do luki prawnej, która nie ma jednak znaczenia dla instytucji wznowienia postępowania. W konsekwencji, postanowienie zaskarżone w tym trybie może być, stosownie do okoliczności, uchylone lub zmienione (M. Manowska [w:] M. Manowska (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany. Tom I. Art. 1-477*¹⁶, LEX 2022, komentarz do art. 416¹, teza 5).

Art. 416¹ zd. 2 k.p.c. stanowi, że do trybu określonego tym przepisem stosuje się odpowiednio przepisy o wznowieniu postępowania.

Oznacza to, że zastosowanie znajduje m.in. art. 407 § 2 k.p.c. regulujący kwestię terminu do wniesienia skargi (A. Olaś [w:] P. Ryłski (red. nacz.), A. Olaś (red. cz. III) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. wyd. 3, Legalis 2024, komentarz do art. 416¹, teza 27). Zgodnie z tym przepisem, skargę o wznowienie, w sytuacji określonej w art. 401¹ k.p.c., wnosi się w terminie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. W myśl natomiast art. 190 ust. 3 Konstytucji RP orzeczenie TK wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego (w niniejszej sprawie taki inny termin nie został określony).

Wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 19 kwietnia 2023 r., SK 85/22 oraz z 20 kwietnia 2023 r., SK 53/22, przywołane w skardze o wznowienie postępowania, zostały opublikowane w Dzienniku Ustaw odpowiednio 27 kwietnia 2023 r. (Dz.U. 2023, poz. 796) oraz 4 maja 2023 r. (Dz.U. 2023, poz. 842). Termin na złożenie

wniosku o zmianę postanowienia w przedmiocie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu zawartego w postanowieniu Sądu Najwyższego z 15 marca 2023 r., I CSK 6274/22, o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania upływał zatem najpóźniej 4 sierpnia 2023 r. Tymczasem pismo zatytułowane „Wniosek o wznowienie postępowania” zostało nadane dopiero 28 września 2023 r. (data stempla pocztowego), a więc już po upływie tego terminu.

W związku z powyższym skarga (wniosek), stosownie do treści art. 410 § 1 k.p.c., podlegała odrzuceniu.

Należy zwrócić również uwagę, że z treści skargi (wniosku) wynika, że została ona złożona przez powoda reprezentowanego przez radcę prawnego E. K., a nie przez pełnomocnika działającego w imieniu własnym. Z uwagi jednak na przedmiot skargi (wniosku) podmiotem wyłącznie legitymowanym do jej złożenia była radca prawny E. K. działająca w imieniu własnym. W orzecznictwie SN przyjmuje się bowiem, że strona nie posiada interesu prawnego (tzw. *gravamen*) w zaskarżeniu orzeczenia w części dotyczącej rozstrzygnięcia o kosztach pomocy prawnej udzielonej z urzędu, co skutkuje niedopuszczalnością środka zaskarżenia w tym zakresie (postanowienie SN z 25 października 2022 r., I CSK 2095/22). Pogląd ten pozostaje aktualny również w odniesieniu do nadzwyczajnych środków zaskarżenia takich jak skarga o wznowienie postępowania czy wniosek składany na podstawie art. 416¹ k.p.c. W konsekwencji, odrzucenie skargi (wniosku) zmierzającej do zmiany postanowienia w przedmiocie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu uzasadnione było również tym, że skarga (wniosek) została złożona przez stronę postępowania, a nie przez pełnomocnika z urzędu działającego w imieniu własnym.

Z przytoczonych względów należało odrzucić skargę (wniosek) na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. Jednocześnie Sąd Najwyższy odstąpił od obciążania powoda kosztami postępowania stosownie do treści art. 102 w zw. z art. 406 k.p.c. W ocenie Sądu Najwyższego, pomimo odrzucenia skargi oraz złożenia przez pozwanego Skarb Państwa wniosku o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania, powód nie powinien zostać obciążony tymi kosztami, ponieważ nie miał on interesu w składaniu skargi (wniosku) i nie powinien on ponosić negatywnych konsekwencji

tego, że jego pełnomocnik błędnie uznał, że podmiotem legitymowanym do złożenia skargi (wniosku) jest powód a nie sam pełnomocnik.

[M. O.]

[a!]